

GESCHIEDENIS VAN CHINA: KORTE SAMENVATTING

I. VÓÓR HET KEIZERRIJK

De Chinese beschaving ontstond vier- à vijfduizend jaar geleden (mogelijk nog veel langer geleden), in een bocht van de Gele Rivier, ter hoogte van het huidige Xi'an. Lange tijd bestond China uit verschillende kleine staatjes, die voortdurend met elkaar overhoop lagen.

Xiadynastie (21e E vC – 16e E vC): mythische dynastie (voorlopig nog geen archeologische bewijzen voor gevonden)

Shangdynastie (1600 - 1045 vC): archeologisch bevestigd (orakelbeenderen, bronzen rituele voorwerpen)

Zhoudynastie (1045 -256 vC): vele kleine staatjes, de koningen van de Zhou hebben geen directe controle over al die staatjes, maar worden wel door hen erkend. De macht wordt gerechtvaardigd via het Mandaat van de Hemel:

Hemels Mandaat

Een nieuwe dynastie moest bekrachtigd worden door het **Hemels Mandaat**: de rechtstreekse toestemming van de Hemel om te regeren over het Rijk (“*Tianxia*”: “alles onder de hemel”). Het Hemels Mandaat was voor de koning, en later de keizer, de legitimatie van zijn macht. Wanneer de Hemel ontevreden was over de koning/keizer en zijn bewind, raakte de koning/keizer het Mandaat kwijt en kon iemand anders dit opeisen en een nieuwe dynastie stichten. Het in stand houden en ook het opeisen van het Hemels Mandaat ging gepaard met een heleboel strikte rituelen die door de koning/keizer en zijn gevolg moesten worden uitgevoerd.

De Hemel geeft vaak haar ontevredenheid te kennen via natuurrampen: aardbevingen, overstromingen, mislukte oogst... Het is opvallend dat doorheen de hele Chinese geschiedenis het einde van een dynastie vaak samenvalt met grote natuurrampen.

Binnen een dynastie was de keizerlijke opvolging in principe erfelijk: van vader op zoon. Wat niet belette dat ook binnen de dynastie paleisrevoltes en disputen om de troon konden ontstaan.

II. HET KEIZERRIJK

1. Qindynastie

Qin Shi Huangdi, de eerste keizer

In 221 v.C. slaagde **Qin Shi Huangdi** (letterlijk: 'eerste keizer van de Qin') erin om China voor het eerst te verenigen. Hij is de stichter van het Chinese keizerrijk, dat tweeduizend jaar lang zou blijven bestaan, nog tot in de twintigste eeuw. Deze periode kan grofweg ingedeeld worden in **9 grote dynastieën**:

Qin	-221	Sui	589	Yuan	1271
	-206		618		1368
Westelijke Han	-206	Tang	618	Ming	1368
	8		907		1644
Oostelijke Han	23	Song	960	Qing	1644
	221		1279		1911

Tussen de Oostelijke Han en de Sui was er een lange periode van verdeeldheid. Merk op dat telkens een zeer korte dynastie opgevolgd wordt door twee langdurige dynastieën. Deze korte dynastieën zijn telkens periodes van verovering en eenmaking, de daaropvolgende dynastieën profiteren hiervan: het zijn vaak periodes van grote bloei.

Zoals hierboven reeds vermeld, was Qin Shi Huangdi de **eerste om het Chinese rijk te verenigen**, zij het over een veel kleinere oppervlakte dan het huidige China. Qin Shi Huangdi was een enigszins **excentrieke** figuur, die leed aan grootheidswaanzin en altijd op zoek was naar de formule voor onsterfelijkheid.

Ondanks, of misschien net dankzij zijn excentriciteit slaagde Qin Shi Huangdi erin China te verenigen. Dit niet alleen geografisch, hij zorgde o.a. ook voor de **standardisatie** van maten en gewichten, de munt, asbreedten van de wagens zodat de karrensporen in de wegen overal gelijk zouden uitslijten en standaardisatie van het schrift. Onder zijn bewind werd ook

begonnen met de eenmaking van de Grote Muur: korte stukken muur die ter verdediging tegen invallen van de noordelijke steppenvolkeren waren opgetrokken, moesten tot één grote muur verbonden worden.

Het **terracottaleger** dat in de buurt van Xi'an wordt opgegraven, is deel van het grafcomplex van Qin Shihuangdi. Het gaat om meer dan 7000 levensgrote figuren en 100 strijdwagens, opgesteld in het gelid ter bescherming van de keizer. Elk van de soldaten heeft een eigen gezicht en eigen kenmerken, wat doet vermoeden dat voor elk beeld een andere persoon model heeft gestaan. Van bandwerk is geen sprake.

2. Handynastie

-De Handynastie geeft zijn naam aan de grootste etnische bevolkingsgroep van China: de Han (meer dan 90% van de bevolking).

-Via het examensysteem kan je opklimmen in de bureaucratie.

-Ontstaan van het **tribuutsysteem**: eens per jaar of eens om de zoveel jaar brachten de omliggende staten 'tribuut' aan de Chinese keizer (onder de vorm van rollen zijde en andere kostbare geschenken). Op die manier erkenden ze de keizer als bovengeschiedt aan henzelf en kochten ze zijn bescherming af. Bovendien kregen ze van de keizer een kalender mee, heel belangrijk om te bepalen wanneer er best gezaaid, geoogst... werd.

China was het belangrijkste land, het centrum; andere staten lagen in de periferie en waren ondergeschikt, iedereen moest het gezag van de Chinese keizer erkennen.

3. Tangdynastie

Cultureel hoogtepunt, veel boeddhistische thema's (reis van monnik Xuanzang naar India om de oorspronkelijke sutra's te halen → boeddhisme verspreidt zich in China)

4. Yuandynastie

Buitenlandse overheersers: Mongoolse dynastie (afstammelingen van Chengiz Khan)

5. De Mingdynastie (1368-1644)

a) De Mingdynastie was een **periode van grote bloei**.

- Een **sterk uitgewerkt bureaucratisch systeem** zorgde ervoor dat het uitgebreide grondgebied efficiënt bestuurd kon worden. De bureaucratie zelf vormde maar een klein deel van de totale bevolking, het overgrote gedeelte werkte op het land.

Het bureaucratisch systeem bestond uit twee delen: de bureaucratie in Beijing (Peking), in de nabijheid van het keizerlijk hof, en de bureaucratie in de provincies:

Beijing (nabijheid keizerlijk hof)	Provincies (15 provincies)
<ul style="list-style-type: none">- 6 ministeries (financiën, burgerlijke zaken, rituelen, justitie, oorlog en openbare werken)- geleerden (gaven advies in rituele zaken, schrijven de officiële geschiedenis, staan in voor de opvoeding van de keizerlijke kinderen)- eunuchen (castraten, staan in voor de persoonlijke noden van de keizer en zijn concubines)	<ul style="list-style-type: none">- gouverneur (aan het hoofd vd provincie)- prefecten (in de grote steden)- magistraten (in de <i>counties</i> of 'graafschappen')- politie & belastingophalers

Net zoals in de Handynastie, kon tot de bureaucratie toetreden via het **examensysteem**.

Deelnemen aan de examens was in praktijk echter enkel weggelegd voor de bovenste lagen van de bevolking, die zich onderwijs konden permitteren. Via het examensysteem kon men steeds hoger opklimmen. De leerstof bestond uit het van buiten leren van de "Klassieken",

een aantal werken die bepalend zijn voor de Chinese beschaving, en waarin volgens de Chinezen alle wijsheid lag.

Vrouwen konden niet deelnemen aan de examens, maar vrouwen uit de elite kregen vaak wel min of meer een opleiding.

De Chinese maatschappij was sterk **hiërarchisch**: opklimmen kon via het examensysteem, maar daarbuiten was het zeer belangrijk dat iedereen zich aan zijn eigen rol hield, zonder naar iets anders te verlangen. Als iedereen zijn eigen taak vervulde, zou er harmonie zijn en blijven.

- De Ming was ook een periode van **grote culturele bloei** (filosofie, poëzie, schilderkunst, geschiedschrijving, literatuur...).

Een zeer bekende roman uit deze tijd is “**Reis naar het westen**”, die de avonturen verhaalt van Koning Aap die de monnik Xuanzang vergezelt op zijn reis naar India om de originele boeddhistische sutra's te zoeken. Tot op vandaag bekleden de figuren en verhalen uit deze roman een belangrijke plaats in de Chinese volkscultuur.

Maar, na verloop van tijd ging het **bergaf** voor de Mingdynastie:

Binnenland

- De keizer trok zich terug en hield zich niet meer bezig met regeringszaken. Daardoor kwam de eigenlijke macht in handen van de eunuchen, die vaak nogal tiranniek te werk gingen.

- Corruptie

- Ambachtslui protesteren tegen te hoge taksen en te lage lonen; boeren klagen dat ze teveel pacht moeten betalen en willen hun vrije status terug.

- Het bureaucratisch systeem werkt niet meer goed, niet overal wordt nog belasting geïnd.

Buitenland

Onstabiele grenzen:

- In het noorden wordt de dreiging van een inval door steppenvolkeren groter: Mongolen (in het noordwesten) en Jürchen (=latere Manchu's, in het noordoosten).

- De zuidoostkust wordt belaagd door piraten.
- Macao wordt in de jaren 1550 ingenomen door de Portugezen, met stilzwijgende toestemming van de Chinezen

Daarbij komen nog eens zeer ongewone weersomstandigheden die ervoor zorgen dat de oogst mislukt.

b) Het **einde** van de Mingdynastie.

Aan de ene kant is er veel geld nodig voor de strijd tegen de Jürchen in Mantsjoerije (noordoosten van China). Aan de andere kant komt er niet genoeg geld meer binnen in de schatkist, omdat het bureaucratisch systeem bepaalde gebieden helemaal niet meer onder controle heeft, en daar dus ook geen belastingen meer kan innen.

Men probeert dit op te lossen door (1) meer belasting te heffen in de gebieden die wel nog onder controle zijn en (2) de ambtenaren in het noordwesten van China, waar de dreiging van invallende Mongolen minder groot lijkt, op non-actief te zetten. Deze maatregelen leiden tot grote ontevredenheid. In 1640 begint Li Zicheng, een van de ambtenaren die op non-actief werden gesteld, zijn eigen rebellenleger. Daarmee richt hij grote ravage aan in de omliggende dorpen en gebieden.

Terwijl de keizer vooral bezorgd is om de Jürchen in het noordoosten, trekt Li Zicheng met zijn leger op naar Beijing. In april 1644 marcheert hij zonder strijd de stad binnen, omdat iemand van binnenuit de poorten had geopend. Wanneer de keizer verneemt dat Beijing is ingenomen, wandelt hij zijn tuin in en verhangt zich aan een boom aan de voet van een heuvel. Dit is het einde van de Mingdynastie. De boom kan je nog altijd gaan bekijken in het park achter de Verboden Stad. Dat dit werkelijk dezelfde boom is, is natuurlijk twijfelachtig.

6. De Qingdynastie (1644-1911)

a) Ontstaan

Ondertussen vormen de Jürchen in het noordoosten nog steeds een bedreiging. Vele Chinezen achten het beter over te lopen naar het kamp van de Jürchen. Oorspronkelijk is dit een nomadenvolk, maar mede onder invloed van de naburige Chinezen is een deel zich gaan nederzetten.

Nog voor de Ming gevallen is, in 1636, sticht de leider van de Jürchen een nieuwe dynastie in Mantsjoerije, het noordoosten van China: de Qing. Vanaf dan moeten de Jürchen **Mantsjoes** genoemd worden. Het oorspronkelijk ruwe nomadenvolk wordt steeds ‘beschaafder’ door verchinezing. Het zijn niet meer de felle tegenstanders van vroeger.

Bovendien wordt de Shanhaiguan-pas, de opening tussen het einde van de Grote Muur en de zee, aan Chinese zijde bewaakt door de Minggeneraal Wu Sangui. Het lijkt er op dat de Mantsjoes China nooit meer zullen binnenvallen.

Dat is echter buiten Li Zicheng gerekend, die zich ondertussen in Beijing geïnstalleerd heeft. Hij beschouwt Wu Sangui als een van de laatste grote verdedigers van de Ming, en rukt met zijn leger op naar het noorden om Wu te verslaan. Daarop trekt Wu Li tegemoet en wordt dus gedwongen om de Shanhaiguan-pas onbewaakt achter te laten. De Mantsjoes zien hun kans en vallen China binnen. Wu Sangui wordt ingesloten tussen het leger van Li Zicheng en de Mantsjoes, en sluit zich noodgedwongen aan bij de Mantsjoes. Samen vallen ze Beijing binnen, waar ze een kindkeizer op de troon zetten en het Mandaat van de Hemel opeisen (juni 1644). Zo begint de laatste dynastie van het Chinese keizerrijk, de **Qingdynastie**.

b) Het beleid van de Qing

Binnenland

Als **buitenlandse overheersers** hebben de Mantsjoes het niet gemakkelijk om een geschikt beleid uit te stippelen en alle Chinezen achter zich te scharen. Ze moeten drie zeer verschillende groepen zien tevreden te stellen: de Mantsjoes zelf, de overgelopen Chinezen en

alle andere Chinezen. Oorspronkelijk stonden de Mantsjoes zeer tolerant tegenover de Chinezen en verchineesden ze zelf ook meer en meer. Op administratief gebied werden de zes ministeries uit de Ming behouden, met dit verschil dat ze nu telkens twee voorzitters kregen in plaats van één, een Mantsjoe en een Chinees. Ook in de provincies was het bureaucratische systeem vergelijkbaar met dat van de Ming (er waren nu wel 18 i.p.v. 15 provincies). Qua kleding- en haarstijl moesten de Chinezen zich aanpassen aan de Mantsjoes. De mannen moesten lange vlechten dragen. Mantsjoe-vrouwen mochten geen gebonden voeten hebben. Na enige tijd komt een andere kindkeizer op de troon, wiens regent (degene die de zaken voor hem waarneemt terwijl hij nog te jong is, die dus de eigenlijke macht heeft) steeds meer voordelen toekent aan de Mantsjoes. Dit stuit natuurlijk op veel verzet onder de Chinese bevolking. Op zijn dertiende weet de kindkeizer zijn regent uit te schakelen. Dit wordt het begin van een regeerperiode van meer dan vijftig jaar, onder keizer **Kangxi**. 'Kangxi' is eigenlijk niet de naam van de keizer, maar van zijn regeerperiode. Toch worden deze bijna synoniem gebruikt.

Keizer Kangxi is één van de meest bewonderde heersers uit de Chinese geschiedenis. Hij verstevigt het rijk, slaat de overgebleven rebellen neer en weet China samen te houden. Hij zoekt naar een evenwicht tussen Mantsjoes en Chinezen en probeert de Chinezen terug voor zich te winnen. Zo richt hij bijvoorbeeld examens in buiten Beijing, zodat de Chinezen niet helemaal naar de hoofdstad moeten komen. Dit verlaagt de drempel om deel te nemen aan de examens en zo ook deel te nemen aan het bestuur van de buitenlandse overheersers, de Mantsjoes.

Gedurende de hele Qing blijft er echter verzet bestaan van mensen die trouw blijven aan de Ming en niet willen meewerken aan het nieuwe bestuur. Uiteindelijk wordt dit verzet aan het hof min of meer aanvaard, dankzij een toneelstuk dat aan het hof zeer populair geworden was en handelde over iemand die ten allen prijze trouw bleef aan de Ming.

Buitenland

Vanaf de zeventiende eeuw beginnen steeds meer buitenlanders China binnen te sijpelen. In Macao in het zuiden hebben de Portugezen al een tijdje vaste voet aan de grond, zij werden

met stilzwijgende toestemming toegelaten op het Chinese grondgebied. In het noorden daarentegen worden de Russen totaal anders aangepakt. Het komt tot schermutselingen aan de grens tussen de Russische troepen en de troepen van keizer Kangxi. Deze gevechten leiden tot het **Verdrag van Nertsjinsk in 1689**.

Dit is een van de belangrijkste verdragen in de Chinese geschiedenis. Ten eerste wordt de noordelijke grens erin vastgelegd, grotendeels op de plaats waar ze nu nog steeds loopt. Ten tweede, nog veel belangrijker, wordt het verdrag afgesloten als een **verdrag tussen twee gelijke staten**. Tot dan toe liepen alle buitenlandse relaties via het tribuutsysteem (zie 'Handynastie').

Waarom waren de Qing bereid een verdrag te tekenen waarin ze een ander land als gelijke moeten erkennen? Ze wouden het conflict snel opgelost hebben, want ze hadden schrik voor een alliantie tussen de Russen en de Zungharen, een groep nomadische strijders in het westen van China die nauwe banden onderhielden met de dalai lama van Tibet.

In 1720 trekt keizer Kangxi Tibet binnen tegen de Zungharenstammen en installeert een nieuwe dalai lama die loyaal is aan de Chinese keizer. Dit is het begin van de Chinese militaire interventie in de Tibetaanse politiek.

c) De erfenis van Kangxi

Kangxi liet een dubbele erfenis na:

- 1- Aan de ene kant zorgde hij voor politieke vereniging en consolidatie van de grenzen.
- 2- Aan de andere kant weigerde hij een troonopvolger aan te duiden, wat na zijn dood leidde tot grote twist en rivaliteit onder zijn zonen. Bovendien werd het belastingssysteem, de grootste bron van inkomsten van de staat, onder zijn bewind behoorlijk verwaarloosd. Het systeem was verouderd en Kangxi had beloofd de belastingen niet te verhogen bij bevolkingsgroei. Dit deed hij omdat hij bevolkingsgroei zag als een teken van welvaart, en hij wou dat hij de juiste cijfers aangaande bevolkingstoename zou doorkrijgen van zijn ambtenaren. Indien de belastingen zouden stijgen bij bevolkingsstijging, zouden de ambtenaren wel eens lagere getallen dan de werkelijke kunnen doorgeven.

d) De Opiumoorlog: begin van “de eeuw van de vernedering”

In de negentiende eeuw barst een groot conflict met het Westen los: de **Opiumoorlog** (1840). De grootscheepse opiumhandel zorgde voor problemen in China. Niet alleen omdat het een versuffende drug betrof, maar ook omdat heel veel zilver het land uitstroomde in ruil voor opium. Hoe minder zilver er in China aanwezig was, hoe meer kopergeld er moest neergeteld worden om de waarde van het zilver te evenaren. De boeren moesten hun belastingen in kopergeld betalen, maar die werden wel berekend in zilver. Daardoor werden de belastingen onnoemelijk hoog. Tot overmaat van ramp beëindigde Engeland haar handelsmonopolie op opium, waardoor nog meer landen opium begonnen in te voeren, en nog meer zilver China uitstroomde. Het was duidelijk dat er iets moest ondernomen worden.

Er gingen twee stemmen op: de ene pleitte voor legalisatie, dit zou een einde stellen aan de corruptie en een deel van de inkomsten van de opiumhandel naar de nationale schatkist brengen. De andere stem pleitte voor een strenge onderdrukking van alle opiumhandel. Die laatste heeft het gehaald en in 1838 werd de opiumhandel volledig verboden.

Commissaris Lin Zexu werd ingezet om alle opium uit de handel te halen. Hij legde de nadruk op het slechte effect op de gezondheid, arresteerde lokale opiumhandelaars en nam de opium in beslag. Bij de buitenlanders probeerde hij in te spelen op hun gemoed en medeleven door te benadrukken dat de opium slecht was voor de gezondheid van de Chinese bevolking. Ze zouden zich beter toeleggen op andere producten, zoals thee, zijde en rabarber (volgens Lin essentieel voor de gezondheid van de buitenlanders).¹ Hij bood geen compensatie aan voor de opium die de buitenlanders moesten inleveren.

Lins strategie werkte niet en de buitenlanders weigerden de opium op te geven. Bovendien hadden velen net extra grote voorraden ingeslagen, omdat ze dachten dat de opium gelegaliseerd zou worden. Hierop werden 350 buitenlanders geblokkeerd in hun fabrieken. Na zes weken werd een akkoord bereikt: er zouden twintigduizend kisten opium worden overgeleverd (ongeveer de helft van wat er jaarlijks aan opium geïmporteerd werd).

1 Spence, p.153.

Commissaris Lin liet ze vernietigen in grote grachten, waar de opium opgelost werd in een mengsel van water, zout en kalk, en uiteindelijk via een naburig beekje in de zee geloosd.²

Daarmee was het opiumprobleem echter nog niet opgelost. De buitenlanders waren nog steeds in het bezit van zeer veel opium. Bovendien eisten ze een schadevergoeding voor de opium die ze hadden moeten opgeven. De Britten werden verjaagd uit Macao en gedwongen zich terug te trekken op Hong Kong. Britse handelaars werkten direct onder de Britse kroon, en niet onder een of andere handelsorganisatie, dus elke stap die tegen de Britse handelaars ondernomen werd, werd gezien als een directe belediging van het Britse hof. De sfeer werd steeds grimmiger. De Britten versterkten hun vloot, blokkeerden de havens in het zuiden en voeren uiteindelijk noordwaarts, waar ze Nanjing (in de buurt van Shanghai) aanvielen. Hierop streefden de Qing naar vrede, wat leidde tot het **Verdrag van Nanjing (1842)**, waarmee het einde van de Opiumoorlog bezegeld werd. Ook dit is een zeer belangrijk verdrag.

Enkele belangrijke punten uit het Verdrag van Nanjing:

- 1- Hong Kong wordt voor eeuwig bezit van de Britse kroon
- 2- Er worden vijf 'verdragshavens' geopend, waaronder Shanghai. Dit zijn havens waar het de Britten zal toegestaan worden om handel te drijven (voorheen kon dit enkel in Macao en Hong Kong).
- 3- In het verdrag wordt *niets* vermeld over opium. De opiumhandel kon dus gewoon doorgaan.

In navolging van het Verdrag van Nanjing gaan ook andere landen soortgelijke verdragen afsluiten met China, met nog aanvullingen. Zo voegt Amerika de extraterritorialiteit toe, waardoor Amerikanen die een misdaad begaan op Chinees grondgebied volgens de Amerikaanse wetgeving kunnen berecht worden. Frankrijk benadrukt dit nog extra in haar verdrag met China. Engeland profiteert mee van alle latere verdragen en aanvullingen daarin, omdat het zich in een supplement bij het Verdrag van Nanjing heeft laten bestempelen als

2 Spence, p.154.

“most-favoured nation”. Dit houdt in dat alles wat later met andere landen afgesproken wordt, en alle voordelen die voor andere landen gelden, automatisch ook voor Engeland gelden.

Het verdrag van Nanjing is zeer belangrijk voor de buitenlanders, hoewel de buitenlandse handel maar een trage groei kent. Na de perikelen van de Opiumoorlog staan veel Chinezen terughoudend tegenover contact met de westerlingen. Van de vijf verdragshavens komt eigenlijk alleen in Shanghai de handel echt van de grond.

Voor de Qing zelf is het conflict met het westen en het Verdrag van Nanjing slechts ondergeschikt aan het grotere schema, namelijk de overleving van de dynastie. Het buitenlands beleid is minder belangrijk en minder verontrustend dan de steeds grotere binnenlandse ontevredenheid.

Desondanks markeert de Opiumoorlog voor China het begin van “de eeuw van de vernedering”. Wanneer twaalf jaar later het Verdrag van Nanjing herzien wordt, proberen de westerse mogendheden nog meer voordelen in de wacht te slepen. Zo willen ze bijvoorbeeld toegang tot grote delen van China (in tegenstelling tot de enkele verdragshavens) en een ambassadeur in Beijing. Deze eisen leiden tot nieuwe conflicten (ook wel de Tweede Opiumoorlog genoemd). Opnieuw moeten de Qing buigen voor de westerse militaire macht en akkoord gaan met een nieuwe reeks maatregelen in het voordeel van de buitenlanders. Op het einde van de negentiende eeuw valt Japan China binnen en bezet verschillende stukken grondgebied, waaronder Taiwan. Daarop bezetten verschillende andere westerse landen in sneltempo grote stukken van het Chinese grondgebied. Dit is bekend als de '*mad scramble for concessions*' ('wild gegrabbel naar concessies'). Rusland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk verkrijgen elk hun eigen gebieden.

De negatieve gevoelens tegenover de buitenlanders groeien en kennen een hoogtepunt in 1900 in de vorm van de Bokseropstand. Zij richten hun woede voornamelijk op de christelijke missionarissen en Chinese bekeerlingen, die worden aangevallen en dikwijls vermoord. Het Qingregime schaaft zich achter de opstand in een poging de buitenlanders te verdrijven. In

alle haast verenigen een aantal landen zich in de 'Acht landen alliantie'³, die met een snel opgetrommeld leger de opstand neerslaat en de Qing een zoveelste nederlaag toebrengt. China krijgt een gigantische schadevergoeding opgelegd, waaraan het nog veertig jaar zal moeten afbetalen.

Het grote Chinese rijk is in stukken gesneden en vernederd, een vernedering waaraan pas een einde komt in 1949 met de overwinning van de communisten, de stichting van de Volksrepubliek en het aantreden van Mao Zedong als Grote Roerganger.

Nog steeds kan je in China kwaad bekeken worden als je uit één van de landen van het 'Acht landen bezettingsleger' komt.

e) Binnenlandse ontevredenheid

- Groeiende corruptie legt het bestuursstelsel lam.
- Sociaal: opiumverslaving, opstanden, groeiende anti-Mantsjoe-gevoelens
- Economisch: landbouwgrond kan bevolkingsgroei niet aan, er is dus gevaar voor hongersnood; de waarde van het zilver stijgt nog steeds
- Militair: omdat er te weinig militairen zijn, worden privé-korpsen toegelaten, maar die gaan uiteindelijk hun eigen weg. Bovendien zijn ze populair bij het volk, waardoor ze nog moeilijker te controleren zijn door de overheid.

Eén van de opstanden die de Qing doen wankelen is de Taiping-rebellie (1850-1864). De rebellie wordt geleid door een man die de bijbel gelezen heeft en visioenen krijgt. Hij waant zich de broer van Jezus Christus en roept zichzelf uit tot Hemelse Koning van het “Hemels Koninkrijk van de Grote Vrede” (*taiping* = grote vrede). Dit groeit uit tot een goed georganiseerde beweging in het zuiden, met twintigduizend aanhangers. Hun doel is de vernietiging van de Manchu's, als deel van een vernieuwde christelijke ideologie. Ze staan voor gelijkheid van man en vrouw, een verbod op voetbinden, tegen drank, opium en tabak, ze verspreiden teksten in spreektaal en willen grondherverdeling.

3 Oostenrijk-Hongarije, Frankrijk, Duitsland, Italië, Japan, Rusland, Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten

De Taiping trekken op naar het noorden en nemen onderweg voedsel en wapens in beslag en groeien steeds aan. Ze nemen Nanjing in, moorden de Mantsjoes uit en blijven daar elf jaar aan de macht. Uiteindelijk slagen ze er toch niet in om de Qing te verslaan en worden ze bloedig neergedrukt.

Enkele belangrijke redenen waarom hun opstand niet geslaagd is:

- ze slaagden er niet in hun eigen ideologie in praktijk om te zetten
- de leiders hielden zich niet aan hun eigen leer
- ze hebben niet samengewerkt met andere rebellenbewegingen of met de westerlingen. De westerlingen stonden aanvankelijk positief tegenover de beweging (het waren een soort van christenen), maar uiteindelijk hielpen ze toch de Qing omdat de Taiping tegen opium waren, en nogal een excentrieke vorm van het christendom aanhingen.

III. DE REPUBLIEK

De Taiping-rebellie betekende niet het einde van de Qing, maar had de dynastie wel verzwakt. In combinatie met de andere binnenlandse problemen werd de positie van de Qing uiteindelijk onhoudbaar. Er kwamen nieuwe opstanden en de dynastie viel in 1911. Dit betekende meteen het einde van het Chinese keizerrijk.

In februari 1912 werd de Republiek China opgericht. De eerste president is **Sun Yatsen**. Hij is de voorlopige president, en geeft na anderhalve maand de fakkel door (aan Yuan Shikai). Sun Yatsen is erg bekend om zijn '**Drie Volksbeginselen**', die de basisideologie van zijn partij (de Guomindang) vormen.

De drie volksbeginselen:

- 1) Nationalisme
- 2) De macht van het volk (geleidelijke invoering van democratie)
- 3) Welzijn van het volk (een sociaal-economisch programma)

De republiek was een poging tot democratie, maar werd uiteindelijk een redelijk **chaotische periode**. Er is een president en een parlement, maar die hebben vaak maar een beperkte of geen macht.

De twee belangrijkste partijen in deze periode zijn aan de ene kant de **Guomindang (GMD)**, de partij van Sun Yatsen. Dit zijn de **nationalisten**, die streven naar vrijheid als natie, niet als individu, ze zijn anti-Mantsjoe en anti-westers (ook tegen Japan). Aan de andere kant heb je de **communisten**, die in 1921 met hulp van de Sovjetunie de **Chinese Communistische Partij (CCP)** oprichten. (Mao Zedong is niet de oprichter van de CCP, maar was wel aanwezig op de eerste vergadering).

Aanvankelijk werken GMD en CCP samen, maar na verloop van tijd keren ze zich tegen elkaar. Vanaf 1927 is de GMD min of meer aan de macht. Sun Yatsen is ondertussen gestorven, en zijn plaats aan het hoofd van de partij is ingenomen door **Chiang Kai-shek**. De GMD, die vooral sterk staat in het noorden en in de steden, wil de CCP, die haar sterkste basissen heeft in het zuiden en op het platteland, uitschakelen. Ze vallen CCP-basissen aan en infiltreren in de CCP. In 1934 wordt de basis waar o.a. ook Mao Zedong zich bevindt, omsingeld door de GMD. De communisten zien om te overleven geen andere mogelijkheid dan een poging te doen om door de omsingeling te breken. Met 80 000 breken ze uit, het begin van de **Lange Mars** (1934-1935) om zich aan te sluiten bij een communistische basis in het noorden. Ze stappen een jaar lang en leggen 9000 km af over moeilijk begaanbaar terrein. Slechts 8 à 9000 man komt aan in de basis in het noorden.

De communisten overleven dus de Lange Mars, maar zijn erg verzwakt en zijn bovendien de hele structuur van de CCP en alle basissen in het zuiden kwijt. Tijdens de Lange Mars komt Mao meer en meer als leider op de voorgrond.

In 1937 vallen de Japanners China binnen, dit is voor China het **begin van WOII**. Op het einde van WOII moet Japan zich terugtrekken. De communisten pakken een groot deel van het vrijgekomen terrein in en winnen zo terrein op de Guomindang. Dit betekent een ommekeer in de machtsverhoudingen tussen CCP en GMD.

IV. DE VOLKSREPUBLIEK

1. Oprichting

Op **1 oktober 1949** wordt de **Volksrepubliek China** opgericht door Mao Zedong (1 oktober = nationale feestdag). De Guomindang vluchten naar Taiwan en zetten daar de Republiek China verder.

De grond wordt herverdeeld.

2. Eerste vijfjarenplan (1952-1957)

Naar het voorbeeld van de Sovjetunie wordt de economische ontwikkeling van het land gepland in vijfjarenplannen. Daarin worden de productiedoelstellingen voor de komende vijf jaar vastgelegd. In het eerste vijfjaren plan lag de nadruk op de **zware industrie**. Dit was een succes, het eerste vijfjarenplan resulteerde in een spectaculaire productiegroei. Echter in het nadeel van de landbouw, die veel moest inleveren. Ter compensatie moesten boeren samenwerken in **coöperatieven**, die tot wel 200 à 300 gezinnen groot konden zijn. Door hun krachten te bundelen zou er efficiënter gewerkt worden en zou er meer tijd overblijven die dan bijvoorbeeld aan industrie besteed kon worden.

Naar aanleiding van de enorme en zeer snelle industriële groei, ontstond er in China een discussie over hoe China zich moest ontwikkelen, en vooral hoe snel. In 1957 lanceerde Mao de Honderd Bloemen-campagne, onder het motto “laat 100 bloemen bloeien en laat 100 gedachtescholen met elkaar wedijveren”. Zo wou hij cultuur en wetenschap ten volle de kans geven zich te ontwikkelen. Iedereen werd aangespoord zijn ideeën en kritieken te uiten. Er kwam echter zoveel kritiek dat Mao de tekst van zijn toespraak waarmee hij de Honderd Bloemen-campagne had gestart, veranderde zodat het leek alsof hij alleen kritiek had aangemoedigd die *opbouwend* was voor het socialisme en de partij. In praktijk kwam dit erop neer dat geen enkele kritiek nog toegestaan was. Degenen die kritiek hadden geuit, werden massaal vervolgd.

3. Grote Sprong Voorwaarts (1958)

In de discussie over de ontwikkelingssnelheid van China, wonnen degenen die pleitten voor een zeer snelle ontwikkeling het van degenen die meer zagen in een tragere, berekenendere groei.

De landbouw was niet vooruitgegaan tijdens het eerste vijfjarenplan, maar de CCP bestond wel voor 70% uit boeren. Zij moesten dus dringend in de economische groei betrokken worden. De industrie werd naar het platteland gebracht, zodat er ook in rustige seizoenen kon geproduceerd worden. Op de velden werden staalovens geïnstalleerd. Grote coöperatieven moesten garanderen dat de boeren tijd hadden voor landbouw én industrie. De bedoeling was dat de productie zowel in de landbouw als in de industrie enorm zou stijgen. Maar de Grote Sprong Voorwaarts draaide uit op een **ramp**. De graanproductie lag erg laag, en de staalovens produceerden slechts kleine hoeveelheden staal, bovendien nog van minderwaardige kwaliteit. Mao onderdrukt alle kritiek. Elke kritiek wordt beschouwd als een persoonlijke aanval op Mao's leiderschap en inzicht.

4. Hongersnood (1959-1962)

Ten gevolge van de Grote Sprong Voorwaarts sterven meer dan 20 miljoen mensen van de honger, en nog velen kort daarna aan de gevolgen van de hongersnood, vooral kinderen. De Grote Sprong Voorwaarts, die was begonnen om de natie te versterken en de energie van de bevolking vrij te maken en te bundelen, heeft zich tegen zichzelf gekeerd door de Chinese jeugd grotendeels te vernietigen.

Op internationaal vlak breken rond 1960 de relaties met de Sovjetunie af, o.a. omdat de Sovjetunie een meer voorzichtige aanpak van economische ontwikkeling aanhing dan China. Mao, die een grote bewondering had voor Stalin, kwam bovendien niet overeen met de nieuwe leider van de Sovjetunie, Chroetsjev, die Stalin openlijk bekritiseerde.

5. Periode van stabilisering en gedeeltelijke heropbouw

6. Culturele Revolutie (1966-1976)

De Culturele Revolutie heet zo omdat de ‘revolutie’ in de culturele sector begon. Daarna breidde ze zich uit tot alle sectoren van de maatschappij: onderwijs, de partij zelf...

De aanleiding tot de Culturele Revolutie was het toneelstuk “Het ontslag van Hai Rui uit zijn ambt”. Dit toneelstuk was gesitueerd in de Ming, maar werd begrepen als kritiek op Mao. Om een halt toe te roepen aan de verholen kritiek die vaak via kunst geuit werd, moest de culturele wereld gezuiverd worden. Een bondgenoot van Mao bij deze zuivering was zijn derde echtgenote, Jiang Qing, zelf een voormalig (niet erg succesvol) actrice.

Van de culturele wereld breidde de revolutie zich uit naar het onderwijs. De partijtop deelde rode armbanden uit onder de studenten, die zo lid werden van de ‘Rode Gardes’. Deze hadden als taak de “vier oude elementen” in de Chinese maatschappij te bestrijden. Dit waren oude gewoontes, oude gebruiken, oude cultuur en oude denkwijzen. Deze begrippen konden zeer ruim ingevuld worden. Zij vallen ouders, leerkrachten en intellectuelen aan, alles wat en iedereen die maar enigszins met oude structuren te maken had. Het onderwijs valt volledig stil. Enerzijds zijn er geen leraren meer die nog willen of kunnen lesgeven, anderzijds worden vele jongeren naar het platteland gestuurd, om daar te leren van de boeren.

Zeker de eerste jaren van de Culturele Revolutie waren erg gewelddadig. Er werd gefolterd, mensen werden openbaar bekritiseerd en gedwongen zichzelf te bekritisieren, gevangen genomen of weggestuurd naar werkkampen voor ‘heropvoeding’ op het platteland... Velen konden de vernederingen niet aan en pleegden zelfmoord.

Ook tegen de ‘slechte elementen’ in de partij zelf werd campagne gevoerd.

Er ontstond zo’n chaos dat de leiders van de Culturele Revolutie uiteindelijk zelf moesten ingrijpen om iedereen weer min of meer in het gareel te krijgen.

7. Heropening

De echte heropening komt er pas in de jaren '80 onder **Deng Xiaoping**, maar vanaf de jaren '70 begint de Volksrepubliek al voorzichtige contacten te leggen met het buitenland.

Mao is bezorgd om de concentratie van Sovjettroepen aan de grens, en wil daarom contact leggen met de VS. In april 1971 wordt de tafeltennisploeg van de VS, die dan net in Japan is, uitgenodigd voor een vriendschappelijk bezoek aan China. In juli van dat jaar wordt aangekondigd dat president Nixon een bezoek zal brengen aan China. Naar aanleiding van deze aankondiging werd de Volksrepubliek China in oktober **1971 aanvaard als lid van de Verenigde Naties**, ten koste van Taiwan dat al lid was sinds 1949.

In februari 1972 kwam Nixon op bezoek. Amerikaanse en Chinese onderhandelaars kwamen tot een 'gemeenschappelijke bekendmaking': het **Shanghai Communiqué**.

Shanghai Communiqué (1972)

- Stelt belangrijkste meningsverschillen tussen Volksrepubliek en VS vast, zonder daar verder veel aan te doen. Wederzijds respect ondanks onenigheid (bv. over Taiwan).
- Meer contact en uitwisseling in wetenschap, techniek, cultuur, sport en journalistiek.

Dit communiqué is een belangrijk **keerpunt in China's buitenlandse relaties**, hoewel het minder direct voelbaar was dan het Verdrag van Nertsjinsk in 1689 en het Verdrag van Nanjing in 1842.

In het jaar 1976 volgden enkele belangrijke gebeurtenissen elkaar op:

januari: dood van Zhou Enlai, een belangrijke communistische leider. Het hele land is in rouw.

juli: zware aardbeving in Tangshan, met meer dan 200 000 doden. Dit doet denken aan het einde van het Hemels Mandaat.

september: dood van Mao Zedong.

Mao wordt opgevolgd door Hua Guofeng, een overgangsfiguur. Na hem komt de macht in handen van **Deng Xiaoping**.

Onder leiding van Deng Xiaoping begint China aan een **economische heropening** (*kaifang*), die tot op vandaag doorloopt. Deze opening gaat heel **geleidelijk**, wat verklaart waarom China erin geslaagd is de overgang van communisme naar kapitalisme te maken, zonder daarbij ten onder te gaan zoals vele andere communistische staten. Let wel, in naam is **China nog steeds een communistisch land!**

China veroverd haar plaats op wereldvlak, met als een van de hoogtepunten de toetreding tot de WTO (World Trade Organisation, Wereldhandelsorganisatie) in 2001.

Referenties

Boden, J. (2006). *De essentie van China*. Bussum: Coutinho.

Schulte Nordholt, H. (2006). *De Chinacode ontcijferd*. Amsterdam: Byblos.

Spence, J.D. (1999). *The Search for Modern China*. New York/Londen: W.W. Norton & Company.

Wu, C. (1980). Monkey (Waley, A., vert.). In *Evergreen books* (vol. 112), New York: Grove Press.